

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA): Handlingar rörande Mo kyrka.

Landsarkivet i Härnösand: Mo kyrkoarkiv: Mo C:3.

Lantmäteriverkets forskningsarkiv: Laga skifteskarta över Svedja, Sundbäck och Flor, 1833.

Almqvist, Boel: *Mo kyrka. Hälsinglands kyrkor – XIX*. Uppsala 1970.

Blombergsson, Svante Albert: *Norrlands vuer*. Stockholm 1836.

Carlsson, S L: *Sveriges kyrkoglar*. Lund 1973.

Muntliga sagesmän: Kjell Christenssen, Mo, f.d. kyrkvaktmästare.

3.2 Kronologisk förteckning

Årtal	Händelse	Källa
1818-22	Mo kyrka uppfördes efter ritningar av Axel Almfelt (1816). Kyrkan murades av tegel och gråsten, hämtad från den medeltida kyrkan i Kyrkbyn, fem km öster om föreliggande kyrkobyggnad. Den medeltida församlingskyrkan är nu en ruin skyddad som fornlämning, belägen på kyrkogård – där ingen begravning skett sedan oktober 1821 – omgärdad av kallmurad bogårdsmur utan täckning. Kyrkan uppfördes som en salskyrka med torn i väster och sakristia i öster, inom samma byggnadskropp som långhus och kor. Tornet avslutades med en anmärkningsvärt låg pyramidformad huv krönt av ett kors. Kyrkorummet utformades i stort efter Almfelts ritning, i en nisch i korväggen placerades ett kors med törnekrans. Predikstolen (utförd 1663 och 1746) från medeltidskyrkan återanvändes men målades i ljusare färg. Altarring och altare utfördes med speglar som marmorades. En korbänk byggdes i korets nordöstra hörn. Troligtvis inreddes även korets södra vägg med korbänkar, men inga bilder eller ritningar finns av dessa. Bänkinredningen i långhuset gjordes slutet med marmoreringar på dörrspeglarna liknande altarringens.	Mo L:1 år 1663 samt inskrift på predikstolen. Mo L:3 år 1746. Almqvist 1970 sid. 3-4.
1821	Kyrkogård anlades. Den anlades i kvadratisk form strax nordöst om kyrkobyggnaden. Kyrkan stod alltså inte på kyrkogården. Kyrkogården omhögades av ett staket av trä med grindar av trä. Kyrkogården invigdes den 18 november 1821, då samtidigt den första begravningen på platsen skedde.	Mo C:3 sid. 224. Karta 1833
1836	Kyrkan avbildas på ett litografi. På bilden ses den ursprungliga låga tornhuv krönt av ett litet kors.	Blombergsson 1836
Efter 1829.	Kyrkogården omhögades av en grov gråstensmur täckt med ett torvlager (norra och östra delarna av denna mur ingår i nuvarande kyrkogårdsmur). Kanske skedde detta först 1854. Detta årtal finns infogat i en järngrind som	ATA

	är placerad vid ingången till kyrkogården runt kyrkoruinen i Kyrkbyn.	
1845	Läktare och orgelfasad byggdes (ritning av J F Åbom, 1842). Skrapningar på kolonner och orgelfasad har visat att dessa troligtvis varit avfärgade i mörkt brunt med ljusare prickar, d v s porfyrimitation. Orgelverk byggdes av Lars Niklas Nordqvist.	Almqvist
1890-tal	Utvidgning av kyrkogård. Kyrkogården gjordes ungefär tre gånger så stor genom utvidgning västerut och söderut, så kyrkan hamnade på kyrkogården. Bogårdsmurens västra och södra delar revs. Av den överblivna stenen byggdes en förlängning västerut av den norra muren, samt en ny västmur i anknytning till denna. Den nya muren skiljer sig mot den gamla, eftersom den nya saknar torvtäckning. Åt landsvägen i söder och längs halva östra och västra kanten av kyrkogården uppfördes ett staket av järn, men åtskilliga ornament.	I kyrkoarkivet, som ännu inte levererats till Landsarkivet, finns handlingar rörande detta.
1900-02	Invändig renovering av kyrkan (arkitekt E A Hedin/Stenberg). Igenmurning av öppning mellan vapenhus och kyrkorum. Nya portar. Omdisponering av utrymmen öster om långhuset, mindre sakristia, förstuga, brandsäkert valv och pannrum. Äldre murstock i östra ytterväggen togs bort. Ny värmeanläggning med varmluft. Sannolikt nya golv. Takets kläddes med pärlspont. Återanvändande av äldre kyrkvärdsbänk, altare och altarring, i övrigt ny öppen bänkinredning. Korskrank i form av balustrad. Ommålning av väggar och bänkar i något mer brunaktig ton än tidigare, övriga snickerier i vitt och guld. Ny altartavla i jugendstil, i altarväggens nisch ställdes en gipskopia av Thorvaldsens Kristus. Nya fönster utan blyspröjsar. Långhustaket täcktes av svartmålad plåt. Tornspiran höjdes och fick en anmärkningsvärt hög resning, närmast nygotisk till sin karaktär, och urtavlor nedtill. Hela tornhuvuven med spira kläddes i kopparplåt och försågs med förgyllda detaljer på urtavlor och korset högst upp.	Almqvist 1970 sid. 4-5
1963-65	Renovering av kyrkan (arkitekt Thomé). Befintliga golv i långhuset slipades. I vapenhus och kor lades kalksten. Nytt altare i kalksten, ny altarring, borttagande av bänkar i koret och korskrank. Nya bänkar i långhuset. Konservering av predikstolen, framtagande av äldre färgsättning och ny trapp. Ommålning av orgel och orgelfasad i blått och guld. Ommålning av valv och väggar i vitt. Översyn av orgeln. Omdisponering av rummen öster om koret, borttagande av brandsäkert arkiv, ny toalett, inredande av ”kyrkvaktmästarrum” där pannrum tidigare varit, utgrävning för pannrum under södra delen, inredande av nytt trapphus och två nya rum på övervåningen. Exteriört avlägsnades all puts och ny, där stenarnas form framgår, lades på.	Almqvist 1970 sid. 6-8, Carlsson 1973 sid. 36
1973	Ny orgel bakom 1846 års fasad (Orgelbyggare Valer Thür, 21 stämmor, 2 manualer). Invigning 14/10 1973.	Kjell Christensen
1980	Isolering av valv.	ATA
1982	Renovering av tornspirans spets och delar av taket samt nytt förgyllt kors, efter att det gamla korset blåst ned 1981.	Hälsingekuriren 10/11 1982
1987 ca	Nytt värmesystem, jordvärme.	Bertil

		Johansson
1994-95	Ommålning av långhusets plåttak.	Bertil Johansson
1997	Kyrkogårdsutvidgning (landskapsarkitekt Lennart Lundqvist), anläggande av urnlund, norr om begravningskapellet. Upptagande av öppning i bogårdsmuren.	Bertil Johansson
1999	Larm	Länsstyrelsen
2005	Renovering av långhusets plåttak.	Eget minne
2005	Orgeln från det avvecklade Vallviks kapell ställdes upp i södra delen av koret i form av kororgel.	Eget minne
2005-06	Renovering av tornspiran. Kopparplåten byttes ut förutom högst upp.	Eget minne